

MAASSA MAAN TAVALLA

Opas Yhdysvaltoihin työkomennukselle lähteville

Johanna Pöyhönen

Opinnäytetyö
Toukokuu 2010

Liiketalous
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala

Tekijä(t) PÖYHÖNEN, Johanna	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 10.5.2010
	Sivumäärä 39	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ( ) saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi MAASSA MAAN TAVALLA, Opas Yhdysvaltoihin työkomennukselle lähteville		
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) KANANEN, Jorma		
Toimeksiantaja(t) Jyväskylän ammattikorkeakoulu		
Tiivistelmä <p>Vielä nykyäänkin matkustaminen toiseen maahan on joskus ainoa tapa hoitaa liikeasioita. Silloin tällöin työkomennus on työmatkaa parempi vaihtoehto. Tämän opinnäytteen tarkoituksena on antaa lukijalleen tietoa ulkomaan työkomennukselle valmistautumisesta, kun matka suuntautuu ensi kertaa kohti Amerikan Yhdysvaltoja. Opas antaa perustietoa USA:sta, maan kulttuurista, liiketavoista ja kommunikoinnista amerikkalaisten kanssa.</p> <p>USA:han töihin lähtö vaatii huolellista valmistautumista tulevaan matkaan ja tukea tarvitsee myös ekspatriaatin eli ulkomaan komennukselle lähtijän perhe. Matkan valmistelussa ja tarvittavien asiapapereiden hankinnassa on suhteellisen paljon byrokratiaa, mutta siitäkin selviää, kun ottaa asioista selvää hyvissä ajoin.</p> <p>Yhdysvallat on monelle suomalaiselle houkutteleva työskentelymaa, jonne on suhteellisen helppo sopeutua, sillä valtakielinä on englanti ja maan ihmiset ovat luonteeltaan avoimia ja rentoja. Silti eroavaisuksiakin suomalaisen ja amerikkalaisen kulttuurin välillä löytyy huomattavasti, joten vieraan maan tapoihin tottuu helpommin, kun tietää muutamia perusasioita jo ennen matkaa.</p> <p>Työ on laadullinen tutkimus, johon on pyritty keräämään ajan tasalla olevaa tietoa kirjoitetuista lähteistä Internetistä, kirjoista ja lehtiartikkeleista. Tutkimuksen empiirinen osio muodostuu kirjoittajan omista kokemuksista USA:ssa vietetystä ajasta, jotka saattavat tarjota lukijalle jotain kirjoittamatonta yksityiskohtaista tietoa Yhdysvalloista. Toimeksiantajana oppaalle toimii Jyväskylän ammattikorkeakoulu.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Yhdysvallat, ulkomaan työkomennus, ekspatriaatti, amerikkalainen kulttuuri, liiketavat		
Muut tiedot		

Author(s) PÖYHÖNEN, Johanna	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 10.5.2010
	Pages 39	Language Finnish
	Confidential ( ) Until	Permission for web publication (X)
Title WHEN IN AMERICA, DO AS THE AMERICANS DO A guide to expatriates going to USA		
Degree Programme Business Administration		
Tutor(s) KANANEN, Jorma		
Assigned by JAMK, University of Applied Sciences		
Abstract <p>Still now, travelling to another country is sometimes the only way to take care of businesses. Every once in a while doing a stint is a better option instead of a business trip. A purpose of this thesis is to give information to a reader about preparing for a stint when heading to United States of America for a first time. This guide gives a basic information about USA, country's culture, business manners and how to communicate with Americans.</p> <p>Going to USA as an expatriate demands careful planning ahead and also expatriate's whole family needs support. Planning a stint and getting required documents takes relatively lot of bureaucracy, but this won't become a problem when starting to arrange things well ahead.</p> <p>The United States is a tempting country to work for many Finnish people. It is easy to adjust to USA because the main language is English and people of the country are open minded and easygoing. However, there are many differences between Finnish and American culture, so knowing a few basic facts before travelling abroad, helps to adjust foreign culture easier.</p> <p>This thesis is a qualitative research which goal is to give updated information that has been collected mainly from written sources from the internet, books and magazine articles. The empirical part of this guide forms from the writer's own personal experiences of the USA. These experiences might offer to a reader some unwritten detailed information of the United States. The assigner of this thesis is Jyväskylä University of Applied Sciences.</p>		
Keywords United States, a stint, expatriate, American culture, business manners		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 KOHTI YHDYSVALTOJA	2
1.1 Tutkimusmenetelmät	3
1.2 Tutkimuksen rakenne.....	4
2 YLEISTÄ TIETOA USA:sta.....	5
2.1 Geologinen asema	5
2.2 Historia pähkinänkuoressa	6
2.3 Väestö	7
2.4 Poliittinen järjestelmä	8
2.5 Talous	9
3 KULTTUURI	11
3.1 Liiketapakulttuuri	11
3.2 Kommunikointi	13
3.3 Pukeutuminen	14
3.4 Ruoka	15
3.5 Eläköityminen	17
4 MATKUSTUSASIAKIRJAT JA –OHJEET	18
4.1 Aika	19
4.2 Vakuutukset ja asuminen	20
4.3 Verotus	22
4.4 Liikkuminen ja raha-asiat.....	23
5 ELÄMÄÄ AMERIKASSA	27
5.1 Sosiaaliturvatunnuksen hankkiminen	27
5.2 Omat kokemukset maasta	27
6 YHTEENVETO	31
LÄHTEET	33
LIITTEET	36
Liite 1 Yhdysvaltain kartta	36
Liite 2 Aikavyöhykkeet	37
Liite 3 Mittayksiköt	38
Liite 4 Koulutusjärjestelmä ja tutkinnot	39

KUVIOT

KUVIO 1. Maahanmuutto vuosina 1820-2010	7
KUVIO 2. Aukastiheys	8
KUVIO 3. Ajan ilmaisu	19

1 KOHTI YHDYSVALTOJA

Nykyään yhä useampi kansainvälisessä yrityksessä toimiva henkilö tekee työmatkoja juuri Yhdysvaltoihin, sillä onhan se yksi maailman merkittävimmistä talouskeskuksista. Vieläkin merkittävät kansainväliset kaupat ja neuvottelut halutaan solmia kasvotusten videokonferenssin tai puhelinneuvottelujen sijaan, jolloin matkustaminen on ainoa vaihtoehto. Vaikka ilmastonmuutoksesta ollaan huolissaan, niin paljon maailman taloudellisesta ja sosiaalisesta hyvinvoinnista riippuu matkustamisesta. (Finnairin yhteiskuntavastuureportti 2008).

Ulkomaan työkomennukselle ei lähdetä soitellen sotaan, vaan matka edellyttää huolellista valmistautumista niin yritykseltä kuin työntekijältäkin. Myös kustannussyistä työmatkan tarpeellisuutta tulee pohtia, sillä tarvittavien asiapapereiden hankinta, matkustus ja asuminen nielevät rahaa. Epäonnistunut ulkomaankomennus tuo huonoa mainetta yritykselle ja vaikuttaa kielteisesti työntekijän itsetuntoon sekä urakehitykseen. Noin kymmenen prosenttia työnantajista asettaa lähtijälle selkeät tavoitteet ja niiden saavuttamiseksi tukea ja valmennusta tarvitsevat sekä työntekijä että hänen perheensä. (Harinen 2005, 12–15.)

Nykyisin Suomessa on jo useita yrityksiä, jotka ovat erikoistuneet valmentamaan ulkomaantyöntekijöitä. Ekspatriaatile eli ulkomaille lähtijälle nämä yritykset voivat antaa keinoja kulttuurišokista selviytymiseen ja vieraaseen maahan sopeutumiseen. Kulttuurišokki on luonnollinen osa sopeutumisprosessia ja usein pahimmillaan noin puolen vuoden kuluttua saapumisesta, mutta vain muutama prosentti suomalaisista lopettaa ulkomailla työskentelyn ennen sopimuksen loppumista tästä syystä. Esimerkiksi amerikkalaisten keskuudessa vastaava prosentti on 25–40. Suurimpana syynä ulkomaan työkomennuksen keskeytymiselle on muun perheen sopeutumisvaikeudet. Liiallista alkoholinkäyttöä tulisi välttää, sillä se ei ole oikea keino koti-ikävästä selviytymiseen. Myös kotiinpaluu pidempiaikaiselta työkomennukselta voi aiheuttaa šokin, johon on syytä varautua jo matkalle lähtiessä. (Emt. 15–19.)

Amerikkalainen elämäntapa on jo pitkään ollut yleisesti tavoittelemisen arvoinen ja siksi käsite "American Dream" eli amerikkalainen unelma on syntynyt. Se merkitsee ihmisille vaurautta ja hyvinvointia. Avo-auto, ydinperhe ja oma talo ovat amerikkalaisen unelman symboleja, joista useat haaveilevat. (Laitinen 2009, 52-53) USA on mahdollisuuksien maa ja hyvänä esimerkkinä mielestäni on Barack Obaman nousu lähes tuntemattomasta ensimmäisen kauden senaattorista Yhdysvaltojen ensimmäiseksi tummaihoiseksi presidentiksi.

Suomessa rikollisuus ei ole yhtä suuri ongelma kuin Amerikassa, mutta sielläkin ollaan menossa parempaan suuntaan. Esimerkiksi Yhdysvalloissa tehtiin vielä 1980-luvulla vuosittain noin yhdeksän henkirikosta 100 000 asukasta kohden, mutta 2000-luvulla enää alle kuusi. Suomen vastaava luku on alentunut 1980-luvun kolmesta nykyiseen 2,5:een. (Yläjoki 2009).

Maahan ei suomalaisen normaalin rokotussuojan lisäksi tarvita erityisrokotteita, mutta jäykkäkouristusrokotus on syytä pitää aina voimassa. Myös A-hepatiittisuoja on nykyisin aina suositeltava. Yleisesti ottaen Yhdysvallat on turvallinen matkakohde, jonne voi ottaa mukaan vaikka koko perheen, jos kyseessä pidempiaikainen työkomennus. Ongelmatilanteissa kannattaa ensisijaisesti ottaa yhteyttä Suomen suurlähetystöön USA:ssa. (Rokotukset ja terveys 2010)

1.1 Tutkimusmenetelmät

Työn tavoitteena on koota ajan tasalla oleva tieto-opas siitä, mitä yksittäisen henkilön olisi hyvä tietää, kun edessä on ensimmäinen Yhdysvaltoihin suuntautuva työkomennus. Tutkimukseen on pyritty löytämään tietoa pääasiassa kirjoitetusta materiaalista Internetistä, kirjoista ja lehdistä. Työ sisältää yleistä tietoa USA:sta ja siitä, miten tulevalle alle muutaman vuoden mittaiselle työkomennukselle tai vaikkapa lyhempijaksoiselle työmatkalle tulisi valmistautua. Opas auttaa lukijaansa ymmärtämään amerikkalaista elämäntapaa paremmin. Lisäksi käsittelen vieraaseen kulttuuriin ja maan tapoihin sopeutumista. Tutkimuksen empiirisen eli kokemuseräisen tiedon

muodostaa osio, jossa kerron omista kokemuksistani Yhdysvalloissa Texasin ja Coloradon osavaltioissa viettämästäni ajasta vuosina 2005–2007.

Tutkimusmenetelmänä on käytetty kvalitatiivista tutkimusta ja työn toimeksiantajana toimii Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Idea aiheesta heräsi omasta kiinnostuksestani, sillä olen viettänyt pidempiä aikoja USA:ssa ja harkinnut jopa työskentelyä siellä. Sopeutuminen Yhdysvaltoihin käy suomalaisilta usein hyvin, sillä maan valtakielenä on englanti ja amerikkalaiset ihmiset ovat avoimia ja ystävällisiä. Eroavaisuuksia maiden välillä kuitenkin löytyy, joten liikeneuvottelut ja kommunikointi sujuvat mutkattomammin, kun paikallisesta kulttuurista ja maan asioista on ottanut etukäteen hieman selvää.

1.2 Tutkimuksen rakenne

Opinnäyte koostuu kuudesta pääluvusta. Ensimmäisessä luvussa johdattelen lukijan aiheeseen ja seuraava eli toinen luku antaa perustietoa maasta, sen väestöstä ja poliittisesta järjestelmästä sekä taloudesta. Kolmannessa luvussa kerron Yhdysvaltojen kulttuurista ja mitä kaikkea se pitää sisällään monine rikkauksineen. Eri kulttuurien kirjo on valtava maailman neljänneksi suurimmassa valtiossa ja erilaisten kulttuurien edustajat ovat luoneet jopa omia yhteisöjään maan sisälle. Samalla keskitytään työkulttuuriin ja liikeneuvottelukäytänteisiin, sekä amerikkalaiseen tapaan kommunikoida. Jokaisella maalla on omat ruokaperinteensä ja kolmannen luvun lopussa paneudutaan amerikkalaisen keittiön saloihin ja ruokailutottumuksiin.

Neljäs luku perehdyttää lukijan siihen, mitä matkustusasiakirjoja ja -ohjeita on hyvä tietää Yhdysvaltoihin lähdeittäessä. Aluksi asiapapereiden hankkiminen voi tuntua työläältä, mutta siitäkin selviää. Usein ulkomaankomennukselle lähetettävän työntekijän yritys auttaa käytännön asioiden, kuten työluvan, viisumin, asunnon ja vakuutusten, järjestämisessä. Lisäksi luvussa on asiaa verotuskäytänteistä. Viidennessä luvussa kerron amerikkalaisen sosiaaliturvatunnuksen hankkimisesta sekä omakohtaista tietoa maasta ja sen tavoista. Lopuksi kuudennessa eli viimeisessä luvussa on yhteenveto koko työstä.

2 YLEISTÄ TIETOA USA:sta

Yhdysvallat on suuri maa, jossa mahdollisuuksia on lähes rajattomasti. Maa on toiminut muille suunnannäyttäjänä jo pitkään, vaikka sitä pidetään suhteellisen nuorena valtiona. Länsimaista USA on ainoa, jonka väkiluku on kasvussa, mutta maan talous on kärsinyt viime vuosina lamasta, sodista sekä työttömyydestä. Uusi presidentti Barack Hussein Obama (1961–) valittiin tammikuussa 2009 ja nähtäväksi jää, onnistuuko hän kääntämään talouden jälleen kasvuun.

2.1 Geologinen asema

Yhdysvallat koostuu 50 erikokoisesta osavaltiosta, sekä yhdestä liittovaltion hallinnoimasta piirikunnasta, joka on Yhdysvaltain pääkaupunkialue. Se ei ole osavaltio eikä kuulu mihinkään osavaltioon, vaan on suoraan liittovaltion alainen piirikunta ja siitä käytetään nimiä District of Columbia ja Washington D.C. (Mölsä & Topi 2005, 83.)

USA on kooltaan 9,9 miljoonaa km² eli se on pinta-alaltaan maailman neljänneksi suurin valtio Venäjän, Kanadan ja Kiinan jälkeen. Sen rajanaapureita ovat Kanada ja Meksiko. Maa voidaan epävirallisesti jakaa seitsemään osaan, joka noudattelee asukkaiden, kulttuurin ja maantieteen kokonaisuuksia. Alueet ovat koillisosa, itärannikko, keskilänsi, vuoristoalue, lounaisosa, syvä etelä ja länsirannikko. Runsaat luonnonvarat ovat taanneet hyvinvointivaltion perustan. Yhdysvaltojen länsiosa on niin vulkaanisesti kuin seismisestikin aktiivista aluetta, koska se sijaitsee Tyynen Valtameren ja Pohjois-Amerikan mannerlaattojen rajavyöhykkeellä. Siksi maa järisee usein esimerkiksi Kaliforniassa ja aiheuttaa joskus suuriakin taloudellisia vahinkoja ja vaatii kuolonuhreja. (Raento & Lakaniemi 1999, 17–22.)

Ilmastoltaan USA on suurimmaksi osaksi viileän-lauhkeaa, jolle on ominaista huomattava vaihtelu vuodenaikojen välillä. Eteläosat kuuluvat subtrooppiseen ilmastovyöhykkeeseen, missä kesät ovat kuumia ja runsassateisia ja talvet verrattain kylmiä. Pohjois-Amerikka on suuri maa, joten ilmastovaihtelut osavaltioittain ovat suuret. Esimerkiksi Floridan eteläosissa voi olla

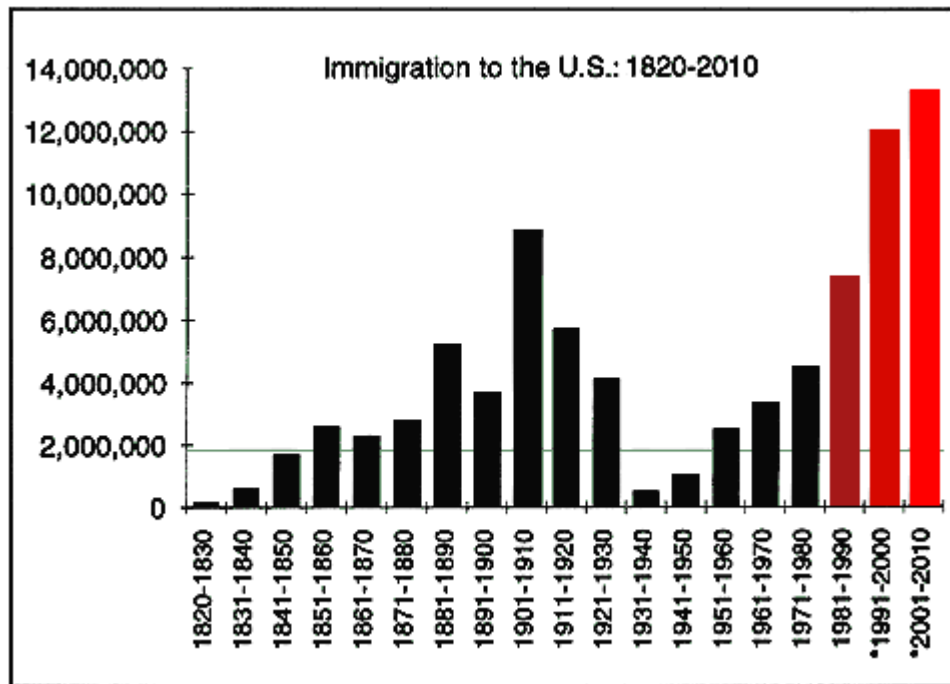

tammikuussa +20 °C ja Alaskan sisäosissa puolestaan samaan aikaan -25 °C. (Emt. 27-29.)

2.2 Historia pähkinäkuoressa

Toisen maailmansodan jälkeen USA on ollut yksi merkittävimmistä vaikuttajista maailmanpolitiikassa sekä sotilas-, kauppaa-, ja kulttuuripolitiikassa. Myös amerikkalaiset ruokailutottumukset ovat levinneet laajalti ympäri maailman. Yhdysvallat antoi itsenäisyysjulistuksensa 4.7.1776 ja maa tunnustettiin vapaussodan jälkeen vuonna 1783. Näin ollen kansallispäiväksi muodostui heinäkuun neljäs päivä, joka on yleinen vapaapäivä. Yhdysvallat mielletään monesti nuoreksi valtioksi, jolla ei vielä ole pitkiä perinteitä ja jonne poliittiset ja etniset pakolaiset pakenivat. Amerikkaa voidaankin kutsua eri kansalaisuuksien ja kulttuurien sulatusuuniksi. (Emt. 37.)

Yhdysvallat laajeni huomattavasti 1800-luvulla. Aluevaltauksista suuttuneet intiaanit taistelivat aluksi muutosta vastaan, mutta lopulta alistuivat asumaan reservaateissa. Maa jakautui kahtia taloudellisesti, sillä pohjoisissa osavaltioissa teollisuuskehitys oli vuosisadan alusta lähtien ollut nopeampaa, tehokkaampaa ja monipuolisempaa kuin etelävaltioissa. Ensimmäiseksi presidentiksi valittiin vuonna 1789 kenraali ja Amerikan siirtokuntien joukkojen ylipäällikkönä Yhdysvaltain vapaussodassa toiminut George Washington. Vuoden 1860 presidentinvaaleissa Abraham Lincoln asettui vastustamaan orjuutta mikä johti sisällissotaan, joka päättyi orjuuden vastustajien voittoon vuonna 1865. Orjuuden tilalle kuitenkin tuli aluksi rotuerottelu. Toisen maailmansodan jälkeen USA on vahvistanut entisestään asemiaan maailman suunnannäyttäjänä. (Tiirikainen 2003)

Kuvio 1, maahanmuutto Yhdysvaltoihin vuosina 1820–2010 (U.S. Census Bureau 2010)

2.3 Väestö

USA:ssa on tällä hetkellä yli 300 miljoonaa asukasta eli maailman kolmanneksi eniten Kiinan ja Venäjän jälkeen. Valtakielenä on englanti, mutta espanja äidinkielenä lisääntyy kuitenkin koko ajan ja tilastojen mukaan 18 % yli viisivuotiaista puhuu äidinkielenään muuta kuin englantia.

80 prosenttia väestöstä asuu kaupungeissa ja loput 20 % maaseudulla.

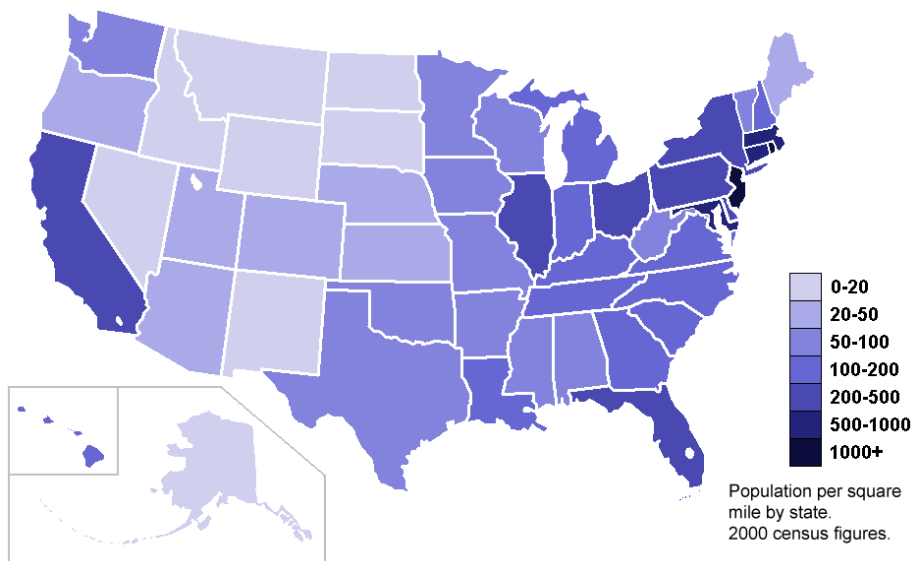
Suurimmat taajamat ympäristöineen ovat New York, Los Angeles ja Chicago. (Suomi-Amerikka yhdistyksen liitto)

Suurin osa väestöstä on eurooppalaista syntyperää olevia valkoihoisia (64 %). Noin kuudesosa eli reilut 16 prosenttia väestöstä on latinoja. Tummaihoisten osuus populaatiosta on 13 prosenttia. Aasialaisia on noin 4 % ja Amerikan alkuperäisväestöä intiaaneja, eskimoita sekä aleutteja on kutakin vajaa prosentti amerikkalaisista. Uskonto on monelle amerikkalaisille erittäin tärkeä asia ja pääuskontona on kristinusko. Protestantteja arvioidaan olevan 56 % väestöstä, 27 % katolisia, 2 % juutalaisia ja 1,5 % muslimeja. Maassa vallitsee uskonnonvapaus. (Emt.)

Etnisten vähemmistöjen osuus kasvaa USA:ssa jatkuvasti ja vuonna 2008 jo yli kolmasosa väestöstä kuului johonkin vähemmistöön. Noin joka kuudes amerikkalainen on latino, joiden keski-ikä on 27,7 vuotta, kun taas valkoisen väestön keski-ikä yltää 41,1 ikävuoteen. Neljässä osavaltiossa eli Kaliforniassa, New Mexicossa, Texasissa ja Havaijilla vähemmistöjen edustajat ovat enemmistönä. (STT 2009)

Alla olevasta USA:n kartasta näkyy maan asukastiheys siten, että mitä tummemmasta alueesta on kyse, sitä tiheämmin alueella asuu ihmisiä.

Kuvio 2 (United States Census Bureau 2006)

2.4 Poliittinen järjestelmä

Maan virallinen nimi on The United States of America eli Amerikan Yhdysvallat ja valtiomuotona liittotasavalta. Presidentin virkaa astui hoitamaan 20.1.2009 alkaen republikaanien edustaja Barack H. Obama ja hän toimii myös hallituksen johtajana, sillä erillistä pääministeriä ei ole. Parlamentti muodostuu kaksikamarisesta kongressista, johon kuuluu senaatti (the Senate) ja edustajainhuone (the House of Representatives). Senaatti koostuu sadasta jäsenestä, kaksi kustakin 50 osavaltiosta. Kolmasosa senaatin jäsenistä valitaan joka toinen vuosi, sillä senaattorin kausi on kuusivuotinen. Edustajainhuoneeseen valitaan jäseniä eri vaalipiireistä suhteessa kunkin osavaltion asukaslukuun. Yhteensä jäseniä valitaan 435 ja heidän kautensa

on kaksivuotinen. Suurimmat puolueet ovat demokraattinen puolue ja Republikaanipuolue. (Baldauf L. 2010)

2.5 Talous

USA on maailman suurin yksittäinen kansantalous tieteen ja teknologian alalla ja maan valuuttana on Yhdysvaltain dollari. Se on maailmanlaajuinen vaihdon väline ja arvon säilyttäjä niin julkisella kuin yksityiselläkin sektorilla. Euro on dollarin tärkein haastaja ja euron asema vahvistuu suhteessa dollariin sitä mukaa, kun euroalue laajenee etenkin Iso-Britannian suuntaan. Dollarin arvioidaan kuitenkin säilyttävän asemansa vielä seuraavat kymmenen vuotta. Yhdysvaltojen asema on kiistatta yhä merkittävä maailmantalouden suhdanne-kehityksessä ja maassa tapahtuvat häiriöt ja muutokset välittyvät voimakkaasti maailmantalouteen. Myös viimeisin talouskriisi sai alkunsa Yhdysvalloista, koska amerikkalaiset kotitaloudet ylivelkaantuivat liian lepsusti myönnettyjen lainojen vuoksi ja samaan aikaan kotimainen kysyntä lisääntyi rajusti. (Kotilainen, Kaitila, Nikula, & Suni 2009, 15.)

Työtunteja maassa tehdään Suomeen suhteutettuna enemmän henkeä kohden johtuen osaksi kevyemmästä tuloverotuksesta. Viimeisen vuosikymmenen aikana Yhdysvaltojen taloudellinen kasvu on ollut merkittävästi ripeämpää kuin EU-maiden. Syynä on ollut parempi työvoiman saatavuus johtuen siirtolaisuudesta ja tuottavuuden kehittyneisyys, jota on edesauttanut tehokas innovaatiojärjestelmä. Myös velkaantuminen ulkomaille on edesauttanut talouskasvua, sillä ulkomaat ovat olleet halukkaita myöntämään lainaa USA:lle sen kotimaan markkinoiden vahvuuden ja vientivetoisen kasvustrategiansa ansiosta. (Emt. 10.)

USA on vaikutusvaltainen toimija kansainvälisessä kauppapolitiikassa. Se toimii aktiivisesti ja voimakkaasti monissa eri talousjärjestöissä kuten esimerkiksi Kansainvälisessä valuuttarahastossa, Maailmanpankissa, Maailman kauppajärjestössä (WTO), OECD ja YK alajärjestöineen. Tärkeimmät tuontituotteet Suomesta ovat laivat ja paperi. Nokian tuotteet USA:han tuodaan pääsääntöisesti muualta. Vientituotteista merkittävimpinä voidaan pitää erilaisia koneita ja laitteita, lentokoneita, autoja sekä malmeja ja

jopa metalliromua. Liike-elämän palvelut, tietotekniikka- ja informaatiopalvelut, matkustuspalvelut, rojaltit, lisenssit sekä kuljetuspalvelut ovat nekin tärkeitä vientiartikkeleita. (Emt. 10–12.)

Mikäli Suomen vienti USA:han loppuisi kokonaan, eikä korvaavia markkinoita löytyisi, Suomen bruttokansantuotteen oletettaisiin supistuvan jopa kaksi prosenttia ja teollisuuden arvonlisäys laskisi viitisen prosenttia. Lyhyesti ilmaistuna Yhdysvallat on Suomelle erittäin tärkeä kauppakumppani. Suomen ja Yhdysvaltojen välisiä taloussuhteita tutkittaessa tehtiin vuonna 2008 kysely, johon vastasi 85 suomalaista yritystä, joilla on ulkomaankauppaa USA:n kanssa. Yritykset näkivät Yhdysvaltojen suurimpana vahvuutena sen suuren markkinapotentiaalin. Suurin ongelma puolestaan on maan byrokraattisuus. Yhdysvaltojen markkinoille pyrkiville yrityksille vastaajat antoivat neuvoksi olla kärsivällinen ja pitkäjännitteinen. Eräs huomionarvoinen vientiala Suomen näkökulmasta on ympäristöteknologia, sillä suomalaisilla on tällä alueella osaamista. Amerikassa halutaan voimakkaasti kehittää ekoystävällisempiä tapoja tuottaa energiaa ja kierrätyskin on maassa vielä lapsen kengissä. (Emt. 14–17.)

Vuonna 2007 tavaraviennissä Yhdysvallat oli Suomen neljänneksi tärkein vientimaa 6,4 % osuudellaan. Palvelujen viennissä se taas oli kahdeksanneksi tärkein 2,7 % osuudellaan. Suomen koko tavaratuonnissa Yhdysvallat oli yhdeksäntenä (3,4 % tavaratuonnista) ja palvelujen tuonnissa merkittävin lähes kuudentoista prosentin osuudellaan. Tuonnissa amerikkalaiset yritykset ovat kuitenkin tärkeämpiä kuin edellä mainitut luvut antavat ymmärtää, sillä amerikkalaisten yritysten valmistamia tavaroita tuodaan myös Itä-Aasiasta. Viennin puolella kolmansista maista tapahtuvan ”suomalaisviennin” tärkein yritys on Nokia. (Emt. 11–12.)

3 KULTTUURI

Amerikkalaisen kulttuurin perustana ovat eurooppalaiset kulttuurit. Mantereen alkuperäiskulttuurilla ei ole enää merkittävää vaikutusta nykyiseen tapakulttuuriin, sillä alkuperäisasukkaita eli intiaaneja on enää vajaa prosentti koko väestöstä. Nykypäivän kulttuurissa korostuu kohteliaisuus ja isänmaallisuus, sillä amerikkalaiset ovat hyvin patriottista kansaa. Asemaa arvostetaan enemmän kuin ikää. Suurimpana vähemmistökulttuurin edustajina Yhdysvalloissa ovat Latalalais-amerikkalaisen kulttuurin edustajat.

3.2 Liiketapakulttuuri

Liikelahjoja annetaan silloin tällöin, mutta yleisesti ottaen se ei kuulu maan tapoihin. Joskus lahjan antamatta jättäminen on helpompaa kuin sopivan keksiminen, sillä liikelahjojen suhteen ollaan hyvin tarkkoja ja niiden tulee olla hyvällä maulla valittuja. Etenkin osto-osastoilla työskentelevillä henkilöillä on tarkat säännökset liikelahjojen vastaanottamisesta. Yhdysvaltain laki rajoittaa liikelahjan arvoa siten, että alle 25 dollarin arvoinen lahja on verovähennyskelpoinen ja yli 200 dollarin lahjat katsotaan lahjuksiksi. Amerikkalaiset pitävät yllätyksistä ja arvostavat sitä lahjoissa enemmän kuin lahjan arvoa. Liikelahjan luovutus tapahtuu usein sosiaalisissa tilanteissa, eikä liikenaisille tule antaa liian henkilökohtaista lahjaa; esimerkiksi huivi tai suomalainen käsityödesign ovat hyviä lahjoja. Maan tapaan kuuluu aukaista liikelahja antajan läsnä ollessa. Kukkia ei amerikkalaisessa liike-elämässä harrasteta, mutta joskus niitä voi lähettää kutsujen jälkeen emännälle kiitokseksi. Tyypillisin amerikkalaisten tarjoama liikelahja on kestitseminen. (Mikluha 2000, 335–338.)

Naiset ovat USA:ssa tasa-arvoisia liike-elämässä, mutta suuryrityksen johdossa heitä näkee harvemmin. Paineet kotiäitiydestä ovat yhä olemassa, mutta yhä useampi nainen siirtyy tänä päivänä työelämään. Protokolla on työpaikoilla vapaampi kuin Euroopassa. Liikkeenjohtotyö vaihtelee autoritäärisestä demokraattiseen ja henkilöstöä pyritään motivoimaan hyvin. ”Tulos tai ulos” – ajattelu on yleistä yrityksissä. (Fintra 2000, 109.)

Numerot ovat oleellinen osa business-elämää ja amerikkalaiset tietävät tämän. Suomalaisesta tavasta poiketen tuhannet erotetaan sadoista pilkulla ja desimaalien erotteluun käytetään pistettä. Tuhannet myös usein lausutaan satoina tähän tapaan: 1500 dollaria = fifteen hundred dollars, eikä one thousand five hundred dollars. Tupakointia pyritään vähentämään koko maassa ja tupakointikiellot ovat yleistyneet myös työpaikoilla. On kohteliasta pyytää tupakointiin lupa, vaikkei kieltoa olisikaan. USA:ssa on totuttu eri kulttuurien edustajiin, mutta siltikin kulttuurissa on joitain tabuja eli aiheita, josta keskustelua vältetään työpaikalla. Tällaisia ovat rasismi, etniset vitsit, seksi, politiikka, köyhyys ja sosiaaliapu. (Emt. 109–111.)

Yhdysvalloissa aika on rahaa ja täsmällisistä kellonajoista pidetään kiinni ja esimerkiksi liikenneneruuhkiin on osattava varautua, sillä myöhästelyä ei suvaita. Mahdollisista esteistä on kuitenkin ilmoitettava mahdollisimman nopeasti. Aktiivista otetta työntekoon arvostetaan, mutta sosiaaliset tilaisuudet ovat kiireettömiä. Tavallinen virka-aika on klo 8.30–16.30 ja pankeilla klo 9.00–17.00. Liikkeiden aukioloajat ovat paljon vapaammat kuin Suomessa ja esimerkiksi suuret ruokakaupat saattavat olla auki läpi vuorokauden joka päivä. Jopa parturit voivat olla avoinna kymmeneen asti illalla ja sunnuntaisin kaupat ovat yleensä auki klo 10.00–18.00 välillä. Siestaa eli päivän katkaisevaa lepoa ei yleisesti vietetä. Eri ajan ilmaukset ja paikallinen aika on syytä ottaa huomioon etenkin matkustettaessa osavaltioiden välillä ja liiketapaamisista sovittaessa. (Kulttuureja ja käyttäytymistä 2000, 106.)

USA:ssa tehdään pidempiä työpäiviä kuin Suomessa ja lomat ovat lyhyempiä, keskimäärin kahdesta neljään viikkoa per vuosi. Myös arkipyhiä on vähemmän kuin Suomessa, mutta ne on kompensoitu virallisilla vapaapäivillä. Ylityön teko on yleistä, eikä siitä aina makseta. (Emt., 111.)

Työn ja työajan määrittely aiheuttaa erimielisyyksiä Yhdysvalloissa, sillä tuntitöistä maksettavia palkkoja koskeva liittovaltion laki on peräisin vuodelta 1938. Nykyään työn määrittely ei ole niin helppoa, sillä useat amerikkalaiset työskentelevät osittain kotoa käsin tietokoneillaan työn niin salliessa. Monilla työpaikoilla onkin päädytty ratkaisuun, jossa työajaksi katsotaan se aika, kun tietokone on päällä. Taantuman myötä useat työnantajat ovat siirtäneet

sähköpostien ja kännyköiden päivystämisen vapaa-ajalle säästääkseen kustannuksissa. (Horelli, 2009)

Myös amerikkalainen koulutusjärjestelmä poikkeaa suomalaisesta ja joskus suomalaisen ja yhdysvaltalaisen tutkinnon vertailu voi osoittautua hieman hankalaksi. Kandidaattitutkinnon suorittaminen yliopistossa kestää USA:ssa nelisen vuotta, kun taas ammattitutkinnon collegessa saa kahdessa vuodessa. Osalle college-opiskelijoista tarjoutuu kuitenkin mahdollisuus jatkaa nelivuotiseen koulutukseen. Kandidaattitutkintoon valmistavista collegeista kaksi kolmesta on yksityisiä ja vuosittaiset lukukausimaksut vaihtelevat 10 000 ja 30 000 dollarin välillä. Julkisin varoin ylläpidetyissä yliopistoissa lukukausimaksut ovat 3 000–12 000 dollaria. Yhdysvalloissa on erittäin arvostettuja yliopistoja, mutta pelkästään niiden esiin nostaminen ei anna oikeaa kuvaa amerikkalaisesta koulutuksen tasosta. Amerikkalaista koulutustasoa leimaa eriarvoisuus, sillä koulutuksen taso vaihtelee huomattavasti oppilaitoksittain. (Lampinen, 2008)

Liitteestä numero neljä voi nähdä USA:n koulutusjärjestelmän rakenteen ja tutkinnot pääpiirteittäin verrattuna suomalaisiin tutkintoihin.

3.2 Kommunikointi

Tervehtiessä luodaan katsekontakti, mutta itse tervehdys on yleensä rento lausahdus. Useita sekunteja kestävät katsekontaktit ovat tärkeä osa kanssakäymistä. Kädenpuristuksen tulee olla vahva ja vakuuttava ja esittäytyminen tehdään epämuodollisesti hymyssä suin. Liikeneuvotteluissa toki ollaan virallisempia, koska edustettuna on yritys eikä henkilö itse. Nimi kannattaa mainita selkeästi ja varata aina mukaan englanninkielisiä käyntikortteja, jotta vierasperäisen nimen muistaminen ja yhteystietojen vaihtaminen onnistuisi helpoiten. Titteleitä Yhdysvalloissa käytetään liikeneuvotteluissa aluksi selvitettyä kunkin henkilön virka-asema ja status (Mr./Mrs./Ms.), mutta sinutteluun siirrytään nopeasti. On kuitenkin kohteliasta odottaa, että amerikkalainen ehdottaa sinunkaappoja. (Amerikkalainen tapakulttuuri 2007)

Keskustelu amerikkalaisten kanssa on seurallista ja heidän kanssaan voi puhua lähes kaikesta. Virallisissa tilaisuuksissa tosin on syytä valita keskustelunaiheet seuran mukaan. Hyvää puhujaa arvostetaan ja suora kommunikointi on tyypillistä. Riitelykin katsotaan osaksi sosiaalista kanssakäyntiä. Usein puhujat keskeyttävät toisiaan tai puhuvat päälle ja liioittelevat asioita, mutta tämä on aivan normaalia. Keskustelussa ilmaistaan paljon kohteliaisuuksia, mutta niistä ei kiitellä yhtä paljoa. Elekieli ja tunteiden näyttäminen on suomalaisia paljon runsaampaa ja niukkaeleisyys voidaan tulkita töykeytenä. Amerikkalaiset ovat humoristisia ja he rakastavat käytännön piloja ja jopa lievää piikittelyä, mutta liiketapaamisissa noudatetaan asialinjaa. (Emt.)

Toisin kuin Suomessa, Amerikassa hiljaisuutta ei siedetä kovin hyvin, joten niin kutsutun ”small talkin” eli rupattelun taito on hyvä hallita. Small talkin perussääntönä on, että keskustelun aiheet ovat suhteellisen pinnallisia ja loukkaamattomia. Amerikkalaiset eivät kovin hyvin tunne muiden maiden asioita, joten esimerkiksi baseball, amerikkalainen jalkapallo ja kuntoilu ovat hyviä small-talkin aiheita. Hyviin tapoihin kuuluu kuitenkin muistaa edellisen kerran käyty rupatteluhetki, vaikkei keskustelu olisikaan ollut kovin syvällistä. (small talk. Viitattu 7.4.2010.)

3.3 Pukeutuminen

Vaatteet ovat viesti ympäristöllemme kulttuuristamme ja yrityksestä, jossa työskentelemme. Siksi niihin on syytä panostaa liiketapaamisissa ja nykyään business-pukeutuminen on länsimaissa lähes samanlaista eli varsin konservatiivista. Edes kuuma ilmasto ei aina salli poikkeuksia vaatetuksen suhteen, vaan esimerkiksi miehillä tumma puku on lähes pakollinen joissakin tilaisuuksissa. (Luoto T. A. 1995, 24–25.)

Naisten pukeutuminen antaa enemmän vaihtoehtoja, mutta useimmiten asuna on tyylikäs leninki tai jakkupuku. Kengät ovat yleensä mustat ja kiiltävät sekä miehillä että naisilla, eikä sandaalityyppisiä remmikenkiä käytetä liiketapaamisissa edes kesällä. Pukeutumisessa ja ulkonäössä ylipäätään korostuu amerikkalainen nuoruuden ihannointi. Kirkkaat värit liitetään

alhaiseen sosiaaliseen asemaan, hillityt taas korkeaan. Vapaa-ajan pukeutuminen on mielikuvituksesta ja amerikkalaisista on mukava kutsua liikekumppani vaikkapa pelaamaan golfia tai katsomaan koripallo-ottelua, jolloin tarkoituksena on tutustua paremmin ja pukeutuminen on rennompaa. (Fintra 2000,107–111.)

Amerikkalaisissa yrityksissä perjantait ovat pukeutumisen kannalta vapaamuotoisempia, sillä yritykset ovat alkaneet suosimaan niin kutsuttua Casual Friday-käytäntöä. Tällöin ei ole solmiopakkoa ja puvun housut voi vaihtaa vaikkapa siisteihin farkkuihin. (Horelli, M. 2006)

3.4 Ruoka

Siirtolaisuus on vaikuttanut vahvasti amerikkalaiseen ruokaperinteeseen. Onhan maa eri kansallisuuksien ”sulatusuuni”. Median välityksellä Yhdysvalloista maailmalle on levinnyt erityisesti pikaruoka hampurilaisineen, mutta myös monien muiden maiden keittiöt, kuten italialainen ja kiinalainen ruoka, ovat tulleet meille tutuksi juuri amerikkalaisten tv-ohjelmien kautta. (Millainen Amerikan Yhdysvallat on matkakohteena?)

Ulkona syöminen on yleisempää kuin Suomessa. Tavallisen ravintolassa aterioinnin ja take away- eli noutoruoan lisäksi on myös kolmas, Suomesta poikkeava vaihtoehto, nimittäin drive-in ravintolat. Niissä käytäntö on lähes sama kuin drive trough -paikoissa, joissa ruoka tilataan mukaan autosta käsin, mutta tässä tapauksessa auto parkkeerataan ravintolan pihaan ja ateriat nautitaan paikan päällä omassa kulkuneuvossa. Tämä kuvaa hyvin amerikkalaista elämänmenoa, jossa aika on rahaa ja asioiden on tapahduttava nopeasti. Pitkän kaavan mukaan tapahtuvat liike-illalliset ovat asia erikseen. Juomarahan jättäminen on paitsi kohteliasta, mutta myös osa kulttuuria. Pääsääntönä on, että tippiä eli juomarahaa jätetään noin 10–15 prosentin verran laskun loppusummasta. Annosten koko on yleensä suurehko ja eri ruokakulttuurit ovat laajalti edustettuina etenkin suuremmissa kaupungeissa. (Essman, E. 2010)

Kalifornialainen ruokakulttuuri poikkeaa muusta maasta, sillä osavaltion ilmaston vuoksi siellä on hyvä kasvattaa erilaisia vihanneksia ja hedelmiä.

Kalifornia on myös tunnettu viineistään ja San Francisco on yksi parhaista ruokakaupungeista koko maassa. Tuoreet ainekset, merilevä ja kana sekä avokado ovat kalifornialaisen keittiön kulmakiviä ja ruoan terveellisyyttä korostetaan enemmän kuin muissa osavaltioissa. Kalifornia on varakas alue, joten hintataso on kallis. (Emt.)

Low carb-diet eli vähähiilihydraattinen ruokavalio on koko ajan kasvattanut suosiotaan, koska niin moni amerikkalainen haluaa pudottaa painoaan. Ylipaino on merkittävä terveysriski Yhdysvalloissa, joten ihmisille pyritään tarjoamaan terveellisempää ruokaa hampurilaisten ja pizzan sijaan. Päivälliseksi nautitaan tavallisesti jotain nopeaa ja helposti saatavilla olevaa. On tavallista, että ihmiset ottavat eväät mukaan työpaikalle, kuten meillä Suomessakin. Työpaikan ruokalan tarjonta on nimittäin valitettavan usein juuri rasvaista ja edullista pikaruokaa. Myös kouluruoka on yhä useissa oppilaitoksissa varsin epäterveellistä ja yksipuolista, joten lapset omaksuvat helposti väärät ruokailutavat jo varhaisella iällä.

Klassinen amerikkalainen aamiainen on suomalaisen mittapuun mukaan tuhti ja sisältää vain vähän kasviksia ja hedelmiä. Appelsiini-tuoremehua tosin juodaan paljon ja muita tyypillisiä aamun aloittajia ovat pannukakut voilla ja vaahterasiirapilla, paahtoleipä, munat ja pekoni sekä paistetut perunat. Hieman kevyemmän vaihtoehdon tarjoavat murot, puuro ja muffinssit. Kahvia ja teetä nautitaan suomalaiseen tapaan. (Essman, E. 2010)

Päivällinen syödään aavistuksen myöhempään kuin Suomessa, sillä ihmiset tekevät keskimäärin pidempiä työpäiviä. Meksikon vaikutus ruokakulttuurissa on selvästi nähtävissä ja tex-mex (Texas-Mexico) ruoka on suosittua koko maassa. Myös Barbeque eli grillaus on amerikkalaisille mieleistä ajanvietettä ja onkin tavallista pitää liikesuhteita yllä esimerkiksi kutsumalla liikekumppani perheineen viettämään yhteistä barbeque-iltaa. Yleisimmät jälkiruoat ovat jäätelö ja brownies eli suklaaneliöt sekä erilaiset juustokakut. Yksinkertaista, mutta hyvää. (Emt.)

3.5 Eläköityminen

Yhdysvalloissa monien muiden länsimaiden tapaan ensimmäiset suuret ikäluokat ovat pian jäämässä eläkkeelle. Tämä tulee välttämättä aiheuttamaan muutoksia eläkejärjestelmään ja sosiaaliturvan kattavuuteen. Mahdollisia muutoksia ovat veronkorotukset tai eläkkeiden leikkaustoimenpiteet. Tällöin henkilökohtaiset säästöt nousevat avainasemaan elintason turvaamiseksi. Vuonna 2006 yli kaksitoista prosenttia amerikkalaisista eli köyhyysrajan alapuolella, mikä tarkoittaa, etteivät läheskään kaikki kykene säästämään eläkepäiviään varten. (Poikus 2008, 1–2.)

Keskimääräinen eläkeikä nousee Yhdysvalloissa lähes joka vuosi; vuonna 2008 se oli 65 vuotta ja 10 kuukautta. Yhdysvaltojen eläkejärjestelmä perustuu valtion eläkkeisiin, henkilökohtaisiin työeläkkeisiin ja omaan säästämiseen. Vähempituloisilla merkittävimmät tulonlähteet eläkkeellä ollessa ovat sosiaaliturva ja valtion takaama eläke. Yhdysvaltain sosiaaliturva on ehkä mainettaan hieman kattavampi. Valtion maksaman eläkkeen lisäksi Yhdysvalloissa maksetaan vanhuksille tarveharkintaista toimeentuloavustusta. Valtion palveluksessa työskentelevillä on lisäksi omat eläkejärjestelmänsä. Eläkeläiset saavat alennuksia joukkoliikenteessä ja urheilutapahtumissa. (Emt. 3.)

4 MATKUSTUSASIAKIRJAT JA – OHJEET

Lähtö USA:han työmatkalle ei käy aivan niin yksinkertaisesti kuin EU:n sisällä. EU:ssahan vallitsevat niin kutsutut neljä vapautta, jotka tarkoittavat tavaroiden, palvelujen, pääoman ja henkilöiden vapaata liikkuvuutta. Yhdysvalloissa laitton maahanmuutto on iso ongelma ja työttömyys kasvussa, joten työlupa pitää hankkia aina.

Työlupia on olemassa useita eri statuksia eri tarpeiden mukaan. Yleensä lyhyemmälle työmatkalle riittää niin kutsuttu B-1 eli Business Visitor Visa, jota haetaan sopimalla haastatteluaika Yhdysvaltojen suurlähetystöön Suomessa. Päätös luvan myöntämisestä tulee 60 vuorokauden sisällä haastattelusta. Usein työpaikka auttaa viisumin ja tarvittavien asiapapereiden järjestämisessä. (Viisumin odotusajat)

Passi- ja viisumisäännöistä vastaavat USA:n maahantuloviranomaiset. Yhdysvaltain Helsingin suurlähetystöstä voi ennen matkaa tarkistaa voimassaolevat matkustusohjeet ja – määräykset, sekä mitä asiapapereita tarvitaan viisumia haettaessa. Sieltä osataan muun muassa kertoa kuuluuko matkan tarkoitus viisumivapausohjelman tarkoittaman "business-määrittelyn" piiriin. Passi on pakollinen matkustusasiakirja ja sen on oltava voimassa koko matkan ajan, sekä mielellään kolme kuukautta kotimaahan saapumisen jälkeen. Myös lapsilla tulee olla oma passi. Passin tulee olla koneellisesti luettava ja siinä on oltava skannattu valokuva. Väliaikainen passi ei oikeuta viisumitta matkustamiseen. Matkustajia suositellaan ottamaan etukäteen selvää turvatarkastuksesta ja siitä, mitä käsimatkatavaroihin saa ottaa mukaan. Rajanylitysmuodollisuudet ovat turvatoimista johtuen tiukat, joten aikaa maahan tuloon ja maasta poistumiseen kannattaa varata reilusti. Ohjeita, jotka helpottavat ja nopeuttavat turvatarkastuksia Yhdysvalloissa, löytyy liikenneministeriön alaisen Transportation Security Administrationin (TSA) verkkosivuilta.

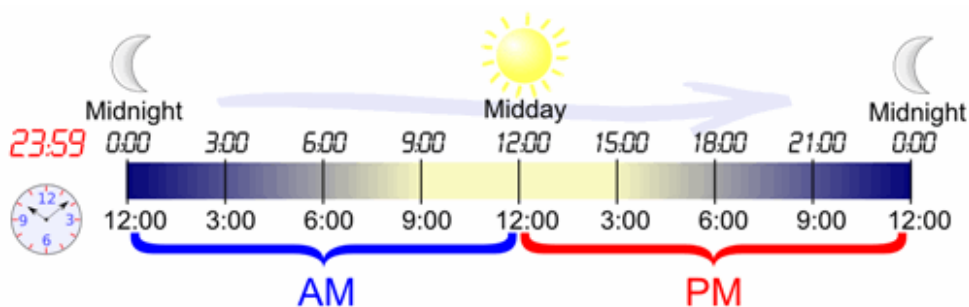
- <http://www.tsa.gov/travelers/in dex.shtm>

(Yhdysvallat: matkustusohjeita 2010)

12.1.2009 Yhdysvallat otti käyttöön maksuttoman ESTA-järjestelmän (Electronic System for Travel Authorization). Se tarkoittaa, että kaikkien (lapset mukaan lukien) ilman viisumia maahan pyrkivien on rekisteröitävä matkustustietonsa viimeistään 72 tuntia ennen matkaa osoitteessa: <https://esta.cbp.dhs.gov/>. ESTA-hyväksyntä on voimassa kaksi vuotta tai jos passi vanhenee ennen sitä, niin passin voimassaolon ajan. ESTA-rekisteröinti käy myös kahden vuoden ajan useille peräkkäisille matkoille ja se korvaa entisen lentokoneessakoneissa täytetyn I-94 W maahantulolomakkeen. (Emt.)

4.1 Aika

Ajan ilmaus poikkeaa eurooppalaisesta tavasta huomattavasti. USA:ssa kellonajat ilmaistaan siten, että vuorokausi on jaettu kahteen kahdentoista tunnin jaksoon. Kuten edempänä esitettävästä kuviosta (kuvio 3.) voi huomata, niin vuorokausi vaihtuu keskiyöllä ja klo 0.00–11.59 aikavälillä käytetään ilmaisua A.M., joka tulee latinan sanoista Ante Meridiem eli suomeksi ”ennen keskipäivää”. Keskipäivän jälkeisestä ajasta eli klo 12.00–23.59 käytetään ilmaisua P.M. eli latinaksi Post Meridiem ”keskipäivän jälkeen”. (Ajan ilmaisu. Viitattu 25.4.2010)

Yhdysvaltojen armeija kuitenkin käyttää 24-tunnin ajanilmaisua. Enemmistö osavaltioista noudattaa kesä-aikaan siirtymistä, joka tapahtuu maaliskuun toisena sunnuntaina klo 2.00, jolloin kelloja käännetään tunti eteenpäin. Normaaliin aikaan siirrytään takaisin marraskuun ensimmäisenä sunnuntaina klo 2.00. Tämä käytäntö on ollut voimassa vuodesta 2007. Yhdysvaltojen alueet, jotka eivät noudata kesä-aikaan siirtymistä ovat; Havaiji, Amerikan Samoa, Guam, Puerto Rico, Neitsytsaaret, osa Indianan osavaltiota ja Arizona.

Manner Yhdysvallat on jaettu neljään aikavyöhykkeeseen: (Liite 2)

- [Eastern Standard Time \(EST \)](#), New Yorkin alueella, joka on viisi tuntia jäljessä kansainvälistä nollamediaanin aikaa (eli Greenwich Mean Time (GMT)).
- [Central Standard Time \(CST \)](#), Chicagon alueella, kuusi tuntia jäljessä Greenwichin aikaa
- [Mountain Standard Time \(MST \)](#), Kalliovuorten alueella, seitsemän tuntia jäljessä Greenwichin aikaa
- [Pacific Standard Time \(PST \)](#), Los Angelesin alueella, kahdeksan tuntia jäljessä Greenwichin aikaa

(USA Aikavyöhykkeet)

Päivämäärä ilmaistaan kuukausi, päivä, vuosi – järjestyksessä, kun taas meillä Suomessa päivämäärä tulee ennen kuukautta. Eli 3/8/2010 tarkoittaa USA:ssa maaliskuun kahdeksatta 2010, eikä kolmas elokuuta 2010.

(Mikluha 1998, 415.)

4.2 Vakuutukset ja asuminen

Olipa sitten kyseessä työkomennus tai työmatka, niin vakuutusasiat tulee aina hoitaa kuntoon. Vakuutusyhtiöillä on tarjolla monenlaisia matkavakuutuksia, mutta ei pidä olettaa, että voimassaoleva matkavakuutus korvaa myös liikematkalla mahdollisesti aiheutuneet kustannukset. Asiasta kannattaa ottaa selvää jo ennen matkan alkua välttyäkseen ikäviltä yllätyksiltä. Yritys yleensä hoitaa ulkomaille lähetettävän työntekijänsä vakuuttamisen, mutta mukaan lähtevät perheenjäsenet eivät automaattisesti kuulu vakuutuksen piiriin, vaan heille on hankittava itse vakuutukset ennen lähtöä. Vakuutusyhtiöstä saa mukaan vakuutuskortin, joka kannattaa pitää mukana kaikkialla.

Lääkärimaksut voivat USA:ssa kohota nopeasti pilviin ja ne on periaatteessa varauduttava maksamaan ensin itse, mutta onneksi nykyään monissa paikoissa on käytäntönä lähettää laskut suoraan vakuutusyhtiöön. (Yrityksen työntekijöiden vakuuttaminen)

Suomella ja USA:lla on keskinäinen sosiaaliturvasopimus, joka koskee eläkkeitä ja maahan lähetettyjen työntekijöiden osalta myös sairaus- ja

vanhempainvakuutusta sekä lapsilisiä. Sopimus ei kata sairaanhoitoa. USA:han työkomennukselle lähtevä työntekijä voi saada todistuksen sovellettavasta lainsäädännöstä (FI/USA 1A), jos työskentelyn oletetaan kestävän enintään viisi vuotta. Kela tekee päätöksen hakemuksen perusteella, kuuluvatko työkomennukselle lähtevän henkilön perheenjäsenet asumisperustein Suomen sosiaaliturvan piiriin. Pidempiaikaisesta ulkomailla oleskelusta tulee aina ilmoittaa Kansaneläkelaitokselle. Kun suomalainen yritys lähettää alaisensa USA:han, on mahdollista solmia työsuhde ulkomaalaisen konserniyrityksen kanssa, mutta silloinkin suomalaisyritys on lopulta vastuussa sosiaalivakuutusmaksujen maksamisesta Suomeen. (Työkomennus ulkomaille 2007, 34–35 ja 9–12.)

Työnantajan pitää maksaa Suomeen:

- työeläkevakuutusmaksu
- tapaturmavakuutusmaksu
- työttömyysvakuutusmaksu
- työnantajan sosiaaliturvamaksu (sotu-maksu)
- työntekijäin ryhmähenkivakuutusmaksu, jos työntekijä kuuluu pakolliseen tapaturmavakuutukseen

Työnantajan tulee pidättää työntekijän palkasta seuraavat maksut:

- työeläkemaksun työntekijän maksuosuus
- työttömyysvakuutusmaksun työntekijän maksuosuus
- ennakonpidätys sairausvakuutusmaksun suorittamiseksi (ns. minipidätys) tai periä rajoitetusti verovelvolliselta sairausvakuutusmaksu lähdeveron tapaan

Työkomennukselle lähtijällä tulee olla todistus eläketurvakeskukselta, josta käy ilmi, että henkilö kuuluu Suomen sosiaaliturvan piiriin. Hakemus kestää noin kaksi viikkoa, jos kaikki tarpeelliset tiedot on ilmoitettu. Todistusta ei tarvita alle kuukauden kestävälle työmatkalle, eikä sitä tarvitse toimittaa työskentelymaan viranomaisille, mutta se on esitettävä tarvittaessa. Todistuksesta on paljon hyötyä, sillä se vapauttaa sekä työnantajan että

työntekijän Yhdysvaltain vakuutusmaksuista. Näin vältetään kaksinkertaisilta maksuilta. (Emt. 23–25.)

Työpaikka usein järjestää ulkomaille työmatkalle tai työkomennukselle lähtevän työntekijän asumisen tai ainakin auttaa asunnon hankinnassa. Asunnon koko määräytyy sen mukaan, lähteekö työntekijä komennukselle yksin vai perhe mukanaan. Yleensä kyseeseen tulee valmiiksi kalustettu vuokra-asunto. Myös omakotitaloja on suhteellisen hyvin tarjolla vuokralle. Kannattaa etukäteen ottaa selvää eri asuinalueista ja ennen vuokrasopimuksen allekirjoitusta on syytä selvittää kummankin osapuolen irtisanomisoikeudet. Takuuvuokra on yleensä yhden kuukauden vuokra, jonka saa takaisin, mikäli asunto on pois muutettaessa siistissä kunnossa. Asunnoissa ei ole saunoja ja monesti lattioita peittävät kokolattiamatot, jotka eivät ole kovin käytännölliset etenkin lapsiperheissä tai allergikoilla. Muuttoilmoitus on muistettava tehdä maistraattiin ennen lähtöä. (Tärkeää tietoa asumisesta Yhdysvalloissa)

4.3 Verotus

Jos työntekijä viipyy ulkomaan komennuksellaan alle puoli vuotta, niin palkka verotetaan Suomessa normaaliin tapaan työnantajan toimesta. Mikäli työskentely ulkomailla kestää enintään 183 päivää, niin Yhdysvalloilla ei pääsääntöisesti ole verotusoikeutta. Jos kaksinkertainen verotus tapahtuu, korjataan asia Suomessa. (Työkomennus ulkomaille 2007)

Ulkomaantyöstä maksettuun palkkaan voi liittyä verovapaita eriä, vaikka verovapaussääntö ei toteutuisi. Verovapaita eriä ovat:

- työntekijän ja perheen muutto- ja matkakustannukset,
- työnantajan kohdemaassa kustantama tavanomainen yksityinen palvelushenkilöstö sekä
- tavanomaiset lasten koulukustannukset

(Hellsten 2009, 151 – 152.)

Mikäli kyseessä on yli kuusi kuukautta kestävä USA:ssa työskentely, ennakonpidätystä verojen suorittamiseksi ei toimiteta Suomeen

sairausvakuutus- ja sosiaaliturvamaksua lukuun ottamatta. Säännön oikea soveltaminen on työnantajan vastuulla. Verosopimuksesta riippuen tarkastelujakso vaihtelee kalenterivuodesta perättäiseen 12 kuukauteen. Puolen vuoden sääntö soveltuu, jos seuraavat edellytykset täyttyvät:

- verosopimus ei estä työskentelyvaltiota verottamasta palkkaa (Yhdysvallat kuuluu tähän ryhmään).
- kyseessä on vähintään kuusi kuukautta yhdenjaksoisesti kestävä ulkomaantyöskentely, jonka aikana työntekijä ei oleskele Suomessa enempää kuin keskimäärin kuutena päivänä kuukautta kohden.
- Jos työ tehdään Suomesta olevan työnantajan lukuun, verosopimus ei estä verotusta työskentelyvaltiossa, jos työntekijä oleskelee siellä yli 183 päivää. (Emt.)

4.4 Liikkuminen ja raha-asiat

USA:ssa on maailman seitsemänneksi eniten henkilöautoja asukasta kohden; 478 autoa tuhatta asukasta kohden ja eniten moottoriajoneuvoja yhteensä koko maailmassa (Autojen määrä USA:ssa 1999). Useimmissa osavaltioissa ajokortin saa jo kuusitoistavuotiaana. Suurissa kaupungeissa julkisilla kulkuneuvoilla ja taksilla liikkuminen onnistuu suhteellisen kätevästi, mutta maaseudulla auto on välttämätön. Tavallinen amerikkalainen ei voisi edes kuvitella elämää ilman autoa ja monissa paikoissa jalkakäytäviä ei ole ollenkaan. Tämä saattaa tuntua aluksi omituiselta, sillä Suomessa ihmiset ovat tottuneet kävelemään suhteellisen pitkiäkin matkoja, eikä auto ole meillä välttämättömyys.

Auton vuokraus on helppoa Amerikassa ja kätevä tapa hankkia itselleen kulkuneuvo, jos kyseessä on lyhytkestoinen työmatka. Autoa vuokratessa täytyy olla luottokortti, sekä tietysti voimassa oleva ajokortti. Vuokrausfirmat tarjoavat autoihin pakollista autovakuutusta, joka tosin on kalliimpi alle 25-vuotiaille. Huomioitavaa on, että jotkut vuokrausfirmat vaativat, että ensisijainen kuski on täyttänyt 25 vuotta.

(Auto ja liikkuminen)

Yhdysvaltoihin työmatkalle lähtiessä tulee hankkia kuvallinen kansainvälinen ajokortti, jonka saa vakuutusyhtiöstä tai verkkokaupasta tilaamalla. Hinta on noin 28–38 euroa riippuen kortin voimassaoloajasta. Halvempi vaihtoehto on voimassa vuoden ja kalliimpi kolme vuotta. Kansainvälisen ajokortin rinnalle on tarvittaessa esitettävä kansallinen ajokortti, joka on siis syytä pitää myös aina mukana. (Kansainvälinen ajokortti 2010)

Pidempiaikaiselle työkomennukselle lähtijällä on mitä todennäköisimmin edessään amerikkalaisen ajokortin hankkiminen, sillä autovakuutuksen jatkumisen ehtona on paikallisen ajokortin hankkiminen muutaman kuukauden sisällä. Autovakuutus puolestaan on pakollinen jokaisessa ajoneuvossa. Hankintaan liittyy kohtalaisen paljon byrokratiaa mutta onneksi vaaditut kirjalliset kokeet ja ajokoe ovat suomalaiselle helppoja ja kustannukset ainoastaan muutaman kymppin. (Saviaro 2009)

Autot ovat Yhdysvalloissa edullisempia kuin Suomessa, sillä samalla rahalla voi ostaa itselleen paremman ja turvallisemman auton, joten ajoneuvon ostamista paikan päältä kannattaa harkita. Tässä erään työkomennuksella Coloradossa olleen suomalaisen vinkkejä, jos haluaa tuoda USA:sta ostetun auton työkomennuksen päätteeksi Suomeen. Ostohetkellä kannattaa miettiä, aikooko auton myydä pois heti tuontiin liittyvän karenssiajan loputtua vai ajaa sillä pidempään. Amerikasta tuodun auton huollattaminen ja varaosien saanti ei yleensä aiheuta ongelmia Suomessa. Autoa ostettaessa rahoituksen tulee olla kunnossa ja jos suunnitelmissa on viipyä Yhdysvalloissa yli vuosi, kannattaa yrittää ottaa autoliikkeestä pieni autolaina. Usein lainan saa autoliikkeestä paremmilla ehdoilla kuin pankista, koska myyjillä on kova tarve saada kauppoja syntymään. Lainasta on myös etua positiivisen luottohistorian kerryttämisessä, jolloin luottokorttien ja palveluiden, kuten matkapuhelinliittymän, hankkiminen helpottuvat. Luoton myöntämisen edellytyksenä on amerikkalaisen sosiaaliturvanumeron hankkiminen, josta lisää jäljempänä. Lisäksi voidaan vaatia erilaisia työnantajan todistuksia kuten palkkakuitti ja todistus työsuhteesta ja sen pituudesta. Myös autovakuutus tulee olla ainakin valmiiksi sovittuna ennen auton ostoa. (Emt.)

Autovakuutusmaksut saattavat nousta kohtalaisen korkeiksi, sillä hinnoittelussa ei huomioida lainkaan ulkomailta hankittua ajohistoriaa.

Vakuutusyhtiöiden hinnoissa on eroja, joten hintoja kannattaa kysellä useammasta paikasta. Käytettyä autoa ostaessa kannattaa pyytää myyjältä Carfax –todistus, josta selviää auton historia, isommat korjaukset ja todellinen matkamittarilukema. Ennen auton ostoa kannattaa harkita tarkkaan, millaisen auton haluaa ja verrata hintoja internetissä. Paikallisilta työkavereilta voi kysyä suosituksia eri autoliikkeistä. Suomessa autoon tarvitaan kahdet renkaat. Yhdysvalloissa vanteet ja renkaat ovat edullisia, joten talvirenkaat kannattaa ostaa komennuksen aikana mukaan, vaikkei niitä paikan päällä tarvitsisikaan. (Emt.)

Muuttoautonsa kanssa Suomeen tulevien kannattaa selvittää tullaukseen ja verotukseen liittyvät käytännöt etukäteen esimerkiksi tullin Internet-sivuilta www.tulli.fi, jotta autoveron mahdolliset alennukset voisi hyödyntää. Kuitit ja muut selvitykset kannattaa pitää tarkkaan tallessa.

Yhdysvalloissa on oleskeltava vähintään vuosi ja auton tullaustilanteessa vaaditaan todistus siitä, että auto on ollut tuojan käytettävissä vähintään puolen vuoden ajan ennen muuttoa. Käytännössä tähän riittää autovakuustodistukset. Amerikkalaista autoa katsastettaessa on syytä varautua tekemään autoon muutoksia, jotta se täyttäisi Suomen tieliikennelain asettamat määräykset. Ennen kuin auto voidaan rekisteröidä ja ottaa käyttöön, on mahdollinen autovero maksettava. (Valli 2005)

Ulkomaankomennukselle lähtijä voi hankkia Suomesta vientirekisteröidyn auton, jonka varustetaso vastaa pohjoismaisia vaatimuksia. Tällainen verovapaa auto ostetaan monesti siksi, että ostaja haluaa minimoida hankintaan ja tullaukseen liittyvät paperityöt, joista saattaa olla hankala selviytyä omin avuin. Verovapaan auton myyjä hoitaa yleensä tullausmenettelyt ja mahdolliset tieliikennelain vaatimat muutokset, jotka koskevat EU:n ulkopuolelle meneviä autoja. Vientirekisteröidyllä verovapaalla autolla on kolmen vuoden omistusta ja myyntiä koskeva karenssiaika, joista yksi vuosi kohdistuu Suomeen. Kun karenssiaika on kulunut, niin asiasta täytyy ilmoittaa tullille ja ajoneuvorekisterikeskukselle, jonka jälkeen auto on normaali suomalaisauto. (Emt.)

Pankkitilin avaaminen amerikkalaiseen pankkiin helpottaa raha-asioiden sujuvuutta työkomennuksen ajan. Myös Suomessa myönnetyt luottokortit,

kuten Visa ja MasterCard, toimivat monissa liikkeissä USA:ssa. Pankit usein veloittavat tilin käytöstä kuukausimaksun, joten eri tilityyppeihin kannattaa tutustua huolella ennen tilin avaamista. Eri pankeilla on omat käytänteensä tililtä veloitettavista maksuista ja jotkut pankit veloittavat jopa rahan nostosta pankkiautomaatilta. Amerikassa hyvä luottohistoria on tärkeää ja joskus hieman huonommat luottotiedotkin ovat positiivisempi asia kuin luottotietojen puuttuminen kokonaan. (Emt.)

5 ELÄMÄÄ AMERIKASSA

5.1 Sosiaaliturvatunnuksen hankkiminen

Yhdysvaltain hallitus käyttää sosiaaliturvatunnusta seuratakseen ihmisten palkkoja ja katsoakseen, onko henkilö oikeutettu sosiaaliturvaan kuluviin etuuksiin ja palveluihin. Sosiaaliturvatunnusta ei vaadita heti maahan tullessa, mutta se kannattaa hankkia mahdollisimman nopeasti. Monet asiat, kuten vaikkapa ajokortin hankkiminen, onnistuvat ilman sosiaaliturvatunnusta. Kuitenkin ulkomaankomennuksen aikana tulee tilanteita, joissa sosiaaliturvatunnus on välttämätön ja usein työnantajakin vaatii tunnuksen ilmoittamista jo palkanmaksusyistä. Tunnuksen anominen on ilmaista ja hakemuksen voi tulostaa internetistä osoitteesta <http://www.ssa.gov/online/ss-5.html> ja toimittaa lähimpään sosiaaliturvatoimistoon USA:ssa. Lähimmän sosiaaliturvatoimiston yhteystiedot saa soittamalla Yhdysvalloissa ilmaiseen puhelin-numeroon 1-800-772-1213.(Sosiaaliturvatunnus 2009)

5.2 Omat kokemukset maasta

Omat kokemukseni pohjautuvat Texasin ja Coloradon osavaltioissa viettämäni aikaan vuosina 2005–2007. Amerikkalaiset ovat suomalaisiin verrattuna todella avoimia ja ystävällisiä, mutta sosiaalisuus on osa kulttuuria ja esimerkiksi kohteliaisuuksia sanotaan, vaikkei niitä aina tarkoiteta. Ihmiset hymyilevät paljon ja luovat pitkiä katsekontakteja, mutta niistä ei pidä vaivaantua. Osalla ihmisistä on vahva aksentti tai murre puheessaan, jolloin kaikkea ei aina ymmärrä. Silloinkin on hyvä hymyillä, sillä vakavapiirteisyys tulkitaan epäkohteliaisuudeksi. Aluksi amerikkalaisten seurallisuus voi tuntua väsyttävältä hiljaisiin hetkiin tottuneesta suomalaisesta, mutta vähitellen ”small talkin” oppii ja kanssakäymisestä tulee luontevampaa. Amerikkalaiset ovat hyvin isänmaallista kansaa, mutta he eivät tiedä paljoakaan muiden maiden asioista. Suomi on useimmille varsin tuntematon maa, mutta ihmiset USA:ssa ovat hyvin kiinnostuneita kuulemaan vieraista kulttuureista. Maassa ollaan totuttu ulkomaalaisiin, eikä rasismia tai syrjintää näydetä ainakaan avoimesti.

Oma auto on lähes välttämätön, ellei asu aivan suurkaupungin keskustassa (downtown). Onneksi liikennesäännöt ovat kutakuinkin samanlaiset kuin Suomessa. Tosin liikennevalot on usein sijoitettu ylös missä myös opasteet ovat, eikä tolppiin kuten meillä. Ajovaloja ei ole tapana pitää päällä valoisan aikaan, jolloin autojen havaitseminen on vaikeampaa, mutta sekin on osaan ajokulttuuria. Auton ovet tulee pitää lukittuina aina ajaessa, sillä joku voi yrittää tunkeutua ajoneuvoon auton pysähtyessä vaikkapa liikennevaloihin. Ruuhkat ovat aivan omaa luokkaansa etenkin suurkaupunkien läheisyydessä ja ruuhkissa ajo vaatii harjaantumista tottumattomalle. Yleensä ihmiset antavat hyvin tietä ja liikenne toimii ns. vetoketjuperiaatteella, mutta pienet peltikolarit ovat yleisiä. Etätyöskentely kotitietokoneella on yleistynyt ja oiva tapa välttää työmatkojen ruuhkassa istuskelu, jos siihen vain suinkin on mahdollisuus.

Hintataso on jonkin verran alhaisempi kuin Suomessa johtuen osittain USA:n dollarin heikentyneestä arvosta suhteessa euroon. Bensiini ja diesel ovat selvästi halvempia kuin Suomessa, mutta usein amerikkalaiset autot myös kuluttavat suhteellisen paljon polttoainetta. Siihen on kuitenkin tulossa muutos, sillä tulevaisuudessa autojen keskikulutusta tullaan tuntuvasti rajoittamaan direktiivien avulla vuoteen 2016 mennessä. Elintarvikkeita ja vaatteita sekä palveluita ostettaessa kannattaa muistaa, että hinnat on ilmoitettu verottomina ja vero lisätään vasta kassalla maksettaessa.

Poikkeuksena ovat Alaska, Delaware, Montana, New Hampshire ja Oregon. Suomalaiset luottokortit toimivat useimmissa liikkeissä ja USA:ssa jotkut ruokakaupat ovat auki läpi vuorokauden, joten ostoksille pääsee silloin, kun itsellä on aikaa.

Amerikkalainen ruoka on usein rasvaista ja hedelmiä ja vihanneksia syödään verrattain vähän. Erilaisia pikaruokapaikkoja on paljon ja niissä syöminen on edullista. Monet juovat ainoastaan pullotettua vettä, sillä kaikkialla hanasta tuleva vesi edes ei ole juomakelpoista. Tummaa leipää ei juuri ole saatavilla ja usein vaalea leipäkin on pelkästä vehnästä tehtyä eli todella vaaleaa.

Pakkauskoot ovat suurempia kuin Suomessa, mutta vastaavasti useat elintarvikkeet kuten leipä ja maito säilyvät pitkään lisäaineiden ansiosta.

Esimerkiksi maitoa myydään yleensä gallonan (noin 3,8 litraa) tai puolen gallonan kanistereissa. Luomuruoka on koko ajan kasvattamassa suosiotaan ja ihmiset yrittävät opetella terveellisempiä elämäntapoja, sillä liikalihavuuden

aiheuttamat riskitekijät ja lisäaineiden haitat tiedostetaan valistuksen ansiosta entistä paremmin. Moni suomalainen ikävöi salmiakkia Yhdysvalloissa olonsa aikana, joten sitä kannattaa varata mukaan jo lähtiessään. Joitakin suomalaisia makeisia on saatavilla useissa amerikkalaisissa ruokakaupoissa, kuten vaikkapa Fazerin suklaata.

Yhteydenpito suomalaisiin ystäviin ja sukulaisiin onnistuu Internetin välityksellä sähköpostitse, Messengerillä tai Skypen kautta. Soittaminen on kallista, ellei tee sopimusta joko suomalaisen tai amerikkalaisen puhelinyhtiön kanssa, jolloin puhuminen on paljon halvempaa tiettyä kuukausimaksua vastaan. Useat kaupat ja huoltoasemat myyvät ulkomaanpuheluihin tarkoitettuja prepaid-puhelinkortteja, joissa on luvattu tietty minuuttimäärä puheaikaa. Suomalaisia lehtiä ja tv-ohjelmia voi seurata Internetin avulla. Suomalainen kännykkäliittymä toimii ainakin omien kokemusteni mukaan USA:ssa erinomaisesti ja kuuluvuus on hyvä.

USA:ssa ei ole kansallisia TV-kanavia, mutta joillain alueilla osa kanavista näkyy ilmaiseksi. Myöskään TV-lupamaksua ei siis ole, mutta vastaavasti ihmisten pitää hankkia kaapeli- tai satelliitti-TV, josta maksetaan tietty kuukausimaksu. Kuukausimaksut vaihtelevat palvelun tarjoajasta ja kanavien määrästä riippuen. Lähes jokaisesta taloudesta löytyy vähintään yksi televisio ja amerikkalaiset ovatkin ahkeria TV:n katselijoita.

Asumisen taso USA:ssa on varsin kirjavaa. Varakkaat ihmiset asuvat hienoissa jättimäisissä kartanoissa, kun taas köyhät majailevat ränsistyneissä taloissa tai asuntovaunuissa. Myös kodittomia on paljon. Lattiamatot ovat yleinen sisustusmateriaali ja usein ulko-ovesta astutaan suoraan olohuoneeseen, sillä eteinen puuttuu kokonaan. Ihmisillä on tapana käyttää kenkiä myös sisällä, mutta niiden riisumista ei paheksuta. Useissa osavaltioissa kierrätys on vielä alkutaipaleella, eikä roskaa juuri lajitella kotitalouksissa. Kalifornia on USA:n osavaltioista jo pitkään toiminut suunnannäyttäjänä kohti ekologisempaa kulutusta ja tulevaisuudessa koko Yhdysvaltojen on kyettävä rajoittamaan päästöjään. Presidentti Obaman onkin jo luvannut supistaa Yhdysvaltain kasvihuonekaasupäästöt vuoden 1990 tasolle vuoteen 2020 mennessä (USA lupaa työskennellä ilmastonmuutoksen hyväksi 2009).

Juomakulttuuri Yhdysvalloissa ei ole aivan yhtä humalahakuista kuin Suomessa, mutta alkoholia nautitaan usein sosiaalisissa tilanteissa vapaa-ajalla. Sitä ei kuitenkaan sotketa työelämään ja liikeneuvotteluihin. Useimmissa osavaltioissa laillinen alkoholin nauttimisikä on 21 vuotta. Mietoja ja keskivahvoja alkoholijuomia voi ostaa tavallisesta ruokakaupasta. Osa osavaltioista pitää sisällään piirikuntia, joissa ei myydä lainkaan alkoholia ravintoloita lukuun ottamatta. Tällaisia alueita kutsutaan nimellä dry county. Useat osavaltiot ovat myös kieltäneet lailla niin kutsutun uhkapelaamisen eli kaikenlainen rahasta pelaaminen ilman varmuutta pelin lopputuloksesta on kielletty.

Paikallisiin ihmisiin ja paikkoihin kannattaa tutustua rohkeasti ja paras tapa oppia kieltä on puhua sitä. Neljän seinän sisään ei kannata jäädä, sillä silloin masentuu helposti ja koti-ikävä yllättää. Useimmilla amerikkalaisilla on jokin harrastus, joten yksi hyvä tapa saada uusia ystäviä on mennä mukaan johonkin mieleiseen harrastustoimintaan. Paikallinen kirjastokortti kannattaa hankkia, jos pitää lukemisesta tai haluaa lainata elokuvia. Joskus Yhdysvallat ei olekaan niin suuri paikka,, sillä internetin kautta lähistöltä saattaa löytää muitakin suomalaisia, joihin tutustua.

6 YHTEENVETO

USA tarjoaa ulkomaalaiselle paljon nähtävää ja koettavaa, sekä uusia elämyksiä. Maa on useille suomalaisille houkutteleva työskentely- ja matkailukohde, koska mielikuva maasta ja sen oloista on positiivinen. USA:n valtakielenä on englanti, jota suurin osa suomalaisista osaa edes hieman entuudestaan. Siksi kielimuuri ei ole järin suuri este Yhdysvaltoihin matkustettaessa ja matkan aikana englannin kielen taito karttuu entisestään, jolloin itseluottamus vieraalla kielellä kommunikointiin vahvistuu. Olipa kyseessä sitten parin viikon työmatka tai muutaman vuoden kestävä työkomennus, niin matkaan kannattaa valmistautua hyvissä ajoin ja huolella. Kohdemaasta ja erityisesti siitä osavaltiosta, johon matka suuntautuu, on hyvä ottaa selvää ja kartuttaa omaa yleissivistystään paikallisen kulttuurin opettelulla jo ennen lähtöä. Silloin myös itsevarmuus amerikkalaisten kanssa kommunikointiin lisääntyy ja maan tapoihin on helpompi sopeutua.

Aluksi vieraassa maassa asuminen tuntuu usein jännittävältä, mutta kulttuurišokki tulee väistämättä vastaan, kun uutuuden viehätys katoaa. Pahimmillaan kulttuurišokki on noin puolen vuoden kuluttua ulkomaille lähdöstä. Myös ulkomaankomennukselta paluu saattaa aiheuttaa šokin ja tämä asia on hyvä tiedostaa jo etukäteen, jotta siihen osaa varautua. Vain aniharva suomalainen keskeyttää työkomennuksensa koti-ikävä vuoksi, mutta jos niin käy ei se ole maailmanloppu, vaan ekspatriaatti palaa kotimaahan yhtä kokemusta rikkaampana. Yleensä keskeytyneen komennuksen taustalla ovat perhesyyt.

Matkan valmisteluun liittyy paljon byrokratiaa ja hoidettavia asioita, mutta onneksi ulkomaille lähettävän työntekijän yritys auttaa tarvittavien asiapapereiden hankinnassa. Alussa saattaa tuntua, että järjesteltäviä asioita on paljon, mutta pikkuhiljaa elämä uudessa työskentelymaassa asettuu uomiinsa. Sosiaaliturvatunnuksen ja ajokortin hankinta kannattaa aloittaa mahdollisimman nopeasti Yhdysvaltoihin saapumisesta. Oman auton omistaminen on USA:ssa oikeastaan välttämätöntä

Vieraaseen maahan työhön lähtevä henkilö ja hänen perheensä kaipaavat myös henkistä tukea matkalle valmistautumisessa ja Suomessa onkin tätä

nykyä useita yrityksiä, jotka ovat erikoistuneet valmentamaan ihmisiä juuri ulkomaan työkomennuksia varten. Ulkomailla oleskelusta on ilmoitettava ainakin Kelaan, maistraattiin ja verottajalle.

USA ei ole yhtä turvallinen maa kuin Suomi, mutta siellä pärjää hyvin, kun tiedostaa mahdolliset riskit ja pyrkii välttämään niitä. Suomen Yhdysvaltain suurlähetystöön voi ottaa yhteyttä, jos ongelmia ilmenee syystä tai toisesta. USA:han sopeutumisen tekee helpoksi avoimet ja iloiset ihmiset, sekä monikulttuurisuuteen tottunut ilmapiiri. Amerikkalaiset ovat hyvin isänmaallisia, mutta kunnioittavat myös muiden maiden tapoja ja osoittavat kiinnostusta ulkomaalaisia kohtaan.

Tämä opinnäyte pohjautuu suurelta osin internetissä ja kirjoissa sekä lehdissä julkaistuun tietoon, joten työtä voidaan luonnehtia kvalitatiiviseksi tutkimukseksi. Tutkimuksen empiirisen osion teksti, eli kirjoittajan omat kokemukset USA:sta, mukailivat kirjoitetuista lähteistä löydettyä tietoa. Jokainen henkilö kokee asiat hieman eri tavalla, joten kirjoittajan omat kokemukset saattavat nostaa esille jotain pientä kirjoittamatonta käytännön tietoa. Työ valmistaa lukijaansa kohtaamaan amerikkalaisen kulttuurin sen tarjoamine mahdollisuuksineen ja haasteineen, sekä toivottavasti antaa uutta tietoa Yhdysvalloista ja avaa uusia näkökulmia tulevan työkomennuksen suunnitteluun.

LÄHTEET

Amerikkalainen tapakulttuuri: Maassa maan tavalla 2007. Viitattu 6.4.2010.
<http://www.verkkoklinikka.fi/?page=0046309&id=2145941>.

Auto ja liikkuminen. [Viitattu 3.5.2010]

<http://www.finland.org/public/default.aspx?nodeid=35860&contentlan=1&culture=fi-FI#auto>.

Autojen määrä USA:ssa. 1999. [Viitattu 1.5.2010]

http://www.nationmaster.com/red/graph/tra_car-transportation-cars&b_map=1.

Baldauf L. 2010. Finpron maaraportti, Yhdysvallat. [Viitattu 5.4.2010]

<http://www.finpro.fi/fi-FI/Market+Information/Country+Information/North+and+South+America/Yhdysvallat/Yhdysvallat>.

Eläketurvakeskus (ETK) & Kansaneläkelaitos

(Kela) & verohallinto sekä & Tapaturmavakuutuslaitosten liitto (TVL). 2007.

Työkomennus ulkomaille. Työkomennus ulkomaille. Viitattu 26.4.2010.

<http://www.etk.fi/Binary.aspx?Section=43241&Item=16322>.

Essman, E. Life in the USA – America eats. [Viitattu 19.4.2010]

<http://www.lifeintheusa.com/food/california.htm>.

Finnairin yhteiskuntavastuuaraportti 2008, 48. [Viitattu 2.3.2010.]

http://www.finnairgroup.com/linked/fi/konserni/Finnair_yhteiskuntavastuuaraportti_2008.pdf.

Fintra, Kansainvälisen kaupan koulutuskeskus, Kulttuureja ja käyttäytymistä, 4. painos, Amerikka ja Australia. 2000. Helsinki: Painotalo MIKTOR

Harinen M. 2005. Ulkomailla työskentely vaatii vankkaa

valmentautumista: TEK – tekniikan akateemiset, 4, 12–9. Viitattu 20.3.2009

Hellsten, Kirsi 2009. Ulkomaantyö. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus., viitattu 30.4.2010.

Horelli Mika 2006. [Viitattu 3.5.2010.]

<http://www.tekniikkatalous.fi/uutiset/article41929.ece>.

Horelli M. 2009. Työajan määrittely aiheuttaa riitaa Yhdysvalloissa 2009.

[Viitattu 3.5.2010.]

<http://www.tekniikkatalous.fi/tyo/article344543.ece?s=u&wtm=tt-30042010>.

Kansainvälinen ajokortti. 2010. Autoliitto. [Viitattu 29.4.2010] 2010.

http://www.autoliitto.fi/matkalla_ja_liikenteessa/matkailuasiapaperit/kansainvalinen_ajokortti/.

Kotilainen M. Kaitila V. Nikula N. Suni P. Suomen ja Yhdysvaltojen väliset taloussuhteet 2009, 15. Viitattu 8.4.2010.

http://www.taloustieto.fi/etlajulk/b239_esipuhe_sisluet_tiivistelma.pdf.

Laitinen, M. 2009. Relocating the American Dream: The America of the 1960s as Portrayed by the New Journalists Norman Mailer, Hunter S. Thompson and Tom Wolfe. Master's Thesis. University of Helsinki, Department of English. Viitattu 28.2.2010

<https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/50506/relocati.pdf?sequence=1>.

Lampinen O. 2008. USA:n yliopistot kriisissä 2008. [Viitattu 4.5.2010.]

http://www.savonsanomat.fi/mielipide/artikkelit/usan-yliopistot-kriisiss%C3%A4/59381_2008.

Luoto, A. 1995. Yrityksen etikettikirja. Espoo: Fenix-Kustannus Oy.

Mikluha, A. 1998. Kommunikointi eri maissa. Helsinki: Kauppakaari.

Mikluha, Arja 2000. Lahjat ja liikelahjat eri maissa. 4.p. uud. painos. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.

Millainen Amerikan Yhdysvallat on matkakohteena?. [Viitattu 16.4.2010].

<http://www.kookas.fi/articles/read/7520>.

Mölsä, T & Topi, T. 2005. Suuntana Yhdysvallat. 4. p., korjattu painos. Helsinki: Fulbright Center. Viitattu 15.3.2010.

http://www.fulbright.fi/files/1312_SuuntanaYhdysvallat.PDF.

Poikus, J. 2008. Eläköitymisen vaikutus kulutukseen Yhdysvalloissa – Suunniteltu vs. ei-suunniteltu eläköityminen. Kansantaloustiede: Pro-gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Taloustieteiden tiedekunta. Viitattu 5.5.2010
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18566/URN_NBN_fi_jyu-200806035388.pdf?sequence=1.

Raento, P. & Lakaniemi I.K. 1999. Yhdysvallat, Näkökulmia jälkiteolliseen yhteiskuntaan. Tampere: Tammerpaino Oy

Rokotukset ja terveys 2010. [Viitattu 15.3.2010.]

<http://www.discoveramerica.fi/84>.

Saviaro, M. Auton osto ja tuonti USA:sta Suomeen. 2009. [Viitattu 5.5.2010]

<http://www.returnticket.fi/fi/node/6261>.

Small talk. [Viitattu 7.4.2010]. Kielikeskus

http://kielikeskus.tkk.fi/viestinta/vie981220/tt/small_talk.htm.

Sosiaaliturvatunnus. 2009. [Viitattu 3.5.2010]

<http://www.ssa.gov/pubs/10107.html>.

STT 2009. Vähemmistöt pian enemmistönä Yhdysvalloissa. Viitattu 5.4.2010

http://www.savonsanomat.fi/uutiset/ulkomaat/v%C3%A4hemmist%C3%B6t-pian-enemmist%C3%B6n%C3%A4-yhdysvalloissa/437619_6.4.2010.

Suomi-Amerikka yhdistyksen liiton nettisivut. USA-tietoutta. Viitattu 5.3.2010.

<http://www.sayl.fi/usa-faktaa>.

- Tiirikainen, P. 2003. Yhdysvaltain synty: Yhdeksi alueeksi – kahdeksi kansaksi. Viitattu 4.4.2010.
<http://www.peda.net/veraja/kuopio/klaslukio/oppiaineet/tietotekniikka/kurssit/at02/pentti/aine4>.
- Tärkeää tietoa asumisesta Yhdysvalloissa. [Viitattu 27.4.2010]
<http://www.finland.org/public/default.aspx?nodeid=35860&contentlan=1&culture=fi-FI#asunnon>.
- USA aikavyöhykkeet. [Viitattu 26.4.2010]
<http://translate.google.fi/translate?hl=fi&sl=en&tl=fi&u=http%3A%2F%2Fwww.greenwichmeantime.com%2Ftime-zone%2Fusa%2Ftime-zones.htm&anno=2>.
- USA lupaa työskennellä ilmastopimuksen hyväksi. 2009. Uutinen julk. YLE:n sivustolla 29.03.2009 klo 16:47, päivitetty 29.03.2009 klo 18:03. Viitattu 6.5.2010. http://yle.fi/uutiset/ulkomaat/article647827.ece_2009
- Valli, M. 2005. Muuttoauton tuonti yhä vaikeaa. Kauppalehti EXTRA, 9. Viitattu 6.5.2010 <http://www.returnticket.fi/announcements/1365>.
- Viisumin odotusajat. [Viitattu 6.5.2010] <http://www.ssa.gov/pubs/10107.html>.
- Yhdysvallat: matkustusohjeita. 2010. [Viitattu 1.4.2010]
<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=63866&nodeid=34406&contentlan=1&culture=fi-FI>
- Yläjoki, J. 2009. Henkirikoksia yhä vähemmän. Sanomalehti Kaleva: Ulkomaat, 28.10. [Viitattu 10.4.2010] <http://www.kaleva.fi/plus/Henkirikoksia-yha-vahemman/821564>.
- Yrityksen työntekijöiden vakuuttaminen. [Viitattu 27.4.2010]
<https://www.eurooppalainen.fi/eurooppalainen?cid=331250128&srcpl=3>.
- Kuvio 1. Maahanmuutto Yhdysvaltoihin vuosina 1820–2010. [Viitattu 17.4.2010] (U.S. Census Bureau; Statistical Yearbook, Bureau of Citizenship and Immigration Services.)
- Kuvio 2. Asukastiheys. 2006 [Viitattu 18.4.2010] United States Census Bureau.
- Kuvio 3. Ajan ilmaisu. [Viitattu 25.4.2010]
<http://www.mathsisfun.com/time.html>.
- .

LIITE 1

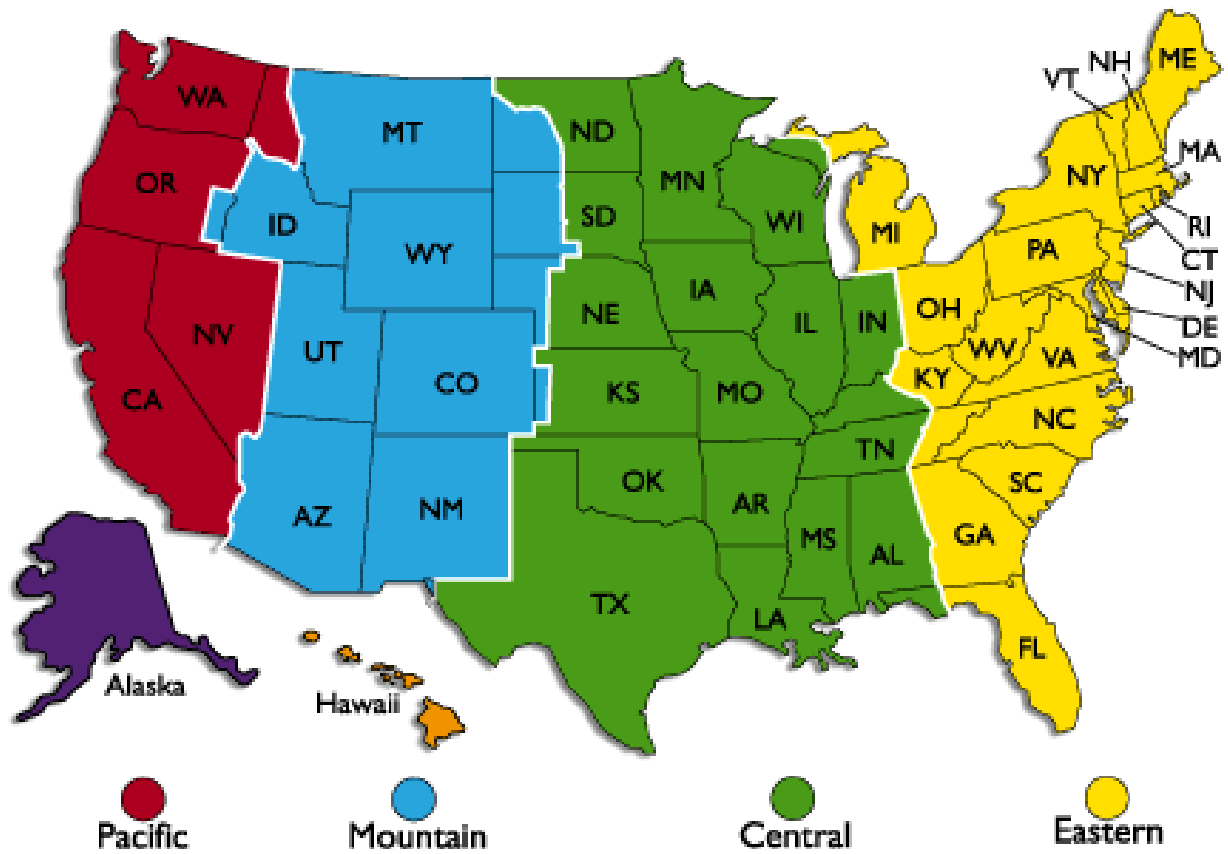
USA:n kartta

(<http://www.lonelyplanet.com/maps/north-america/usa/>, Viitattu 12.3.2010)

LIITE 2

USA:n aikavyöhykkeet

http://gis.nwgc.gov/giss_2006/job_aids/maps_and_graphics/USA_Timezone_map.gif, Viitattu 26.4.2010)

LIITE 3

Mittayksiköt

Pituus:

- 1 tuuma (inch, lyhenne in) = 2,54 senttimetriä
- 1 jalka (foot, lyh. ft) = 12 tuumaa = 30,48 cm
- 1 jaardi (yard, lyh. yd) = 3 jalkaa = 91,4 cm
- 1 maili (mile, lyh. mi) = 1 760 jaardia = 1 609 metriä

Paino:

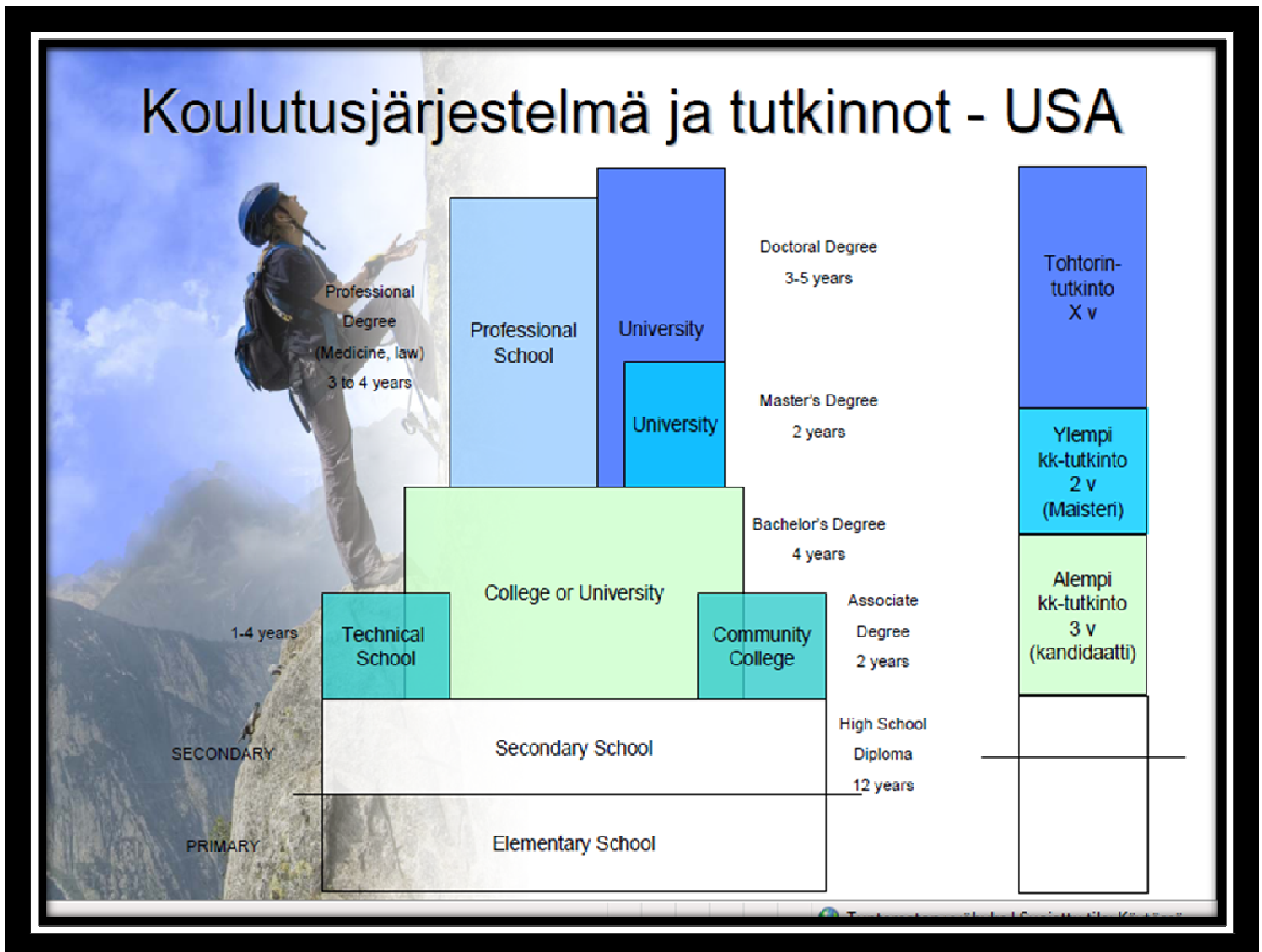
- 1 unssi (ounce, lyh. oz) = 28,35 g
- 1 naula eli pauna (pound, lb) = 16 unssia (ounces, lyh. oz) = 453,6 grammaa
- 1 stone = 14 naulaa = 6,35 kg
- 1 hundredweight eli sentneri (Brit., lyh. cwt) = 112 naulaa eli paunaa (pounds, lyh. lb) = 50,8 kiloa
- 1 U.S. centerweights (U.S. cwt) = 100 naulaa = 45,4 kg

Tilavuus:

- 1 U.S. gallon = 4 liquid quarts = 3,79 litraa (gallona)
- 1 liquid quart = 2 liquid pints = 9,5 desilitraa
- 1 liquid pint = 16 U.S. fl. oz = 2 cups = 4,73 dl
- 1 cup = 8 U.S. fl. oz = 2,37 dl
- 1 U.S. fluid ounce (U.S. fl. oz) = 29,6 ml
- 1 dry quart = 2 dry pints = 1,1 litraa
- 1 dry pint = 5,5 dl

(<http://www.globalshopping.fi/mittayksikot.html>, Viitattu 1.5.2010)

LIITE 4

(http://www.utu.fi/opiskelu/kv/vaihdot/usa/Fulbright_Center_Opiskelijat_08.pdf.
dia 5, Viitattu 4.5.2010)